

برنامه و اساسنامه‌ی حزب دمکرات کردستان مصوب کنگره‌ی شانزدهم

کنگره‌ی ۷۰ سال مبارزه

16th CONGRESS
Kurdistan Democratic Party - Iran

۱۷ تا ۲۲ بهمن ۱۳۹۴

۶ تا ۱۱ فوریه ۲۰۱۶

مقدمه

روند تکوین دولت - ملت‌ها در خاورمیانه در پی جنگ اول جهانی، امکان آنرا فراهم نساخت تا ملت کرد نیز از دولت مستقل خود برخوردار گردند. سازمان‌نیافتگی شعور ملی کرد در اوایل قرن بیستم از سویی و دخالت‌های ناعادلانه‌ی ابرقدرت‌های وقت در امور منطقه‌ی ما از سوی دیگر، موجب محرومیت ملت کرد از دارا بودن يك دولت مستقل گشتند. چنین وضعیتی باعث شکل‌گیری مرزهای دولت - ملت‌های جدیدالتأسیس منطقه به سود چند ملت و به حساب تقسیم دوباره‌ی کردستان و انکار هویت ملی کردها و حق مشارکت این ملت در حاکمیت سیاسی گردید و همین ستمگری تاریخی به سرآغاز دوران جدید خونین و پرهزینه‌ای در مبارزه‌ی آزادیخواهانه ملت کرد در راه تأمین حق تعیین سرنوشت بدل گردید.

هرچند در ایران نیز دسیسه‌ی امحاء سیستماتیک هویت ملی کرد، بخش لایتجزای پروژه‌ی تثبیت "دولت - ملت" ایرانی در پی به قدرت رسیدن رضا شاه پهلوی بود، اما کلیه‌ی این تلاشها نتوانستند مانع پیشرفت روند طبیعی تکامل تاریخی هویت ملی کرد در کردستان ایران گردند. ناسیونالیسم مدرن کرد در کردستان ایران نیز، که به شیوه‌ی برجسته‌ای از سویی محصول رشد جوانب گوناگون جامعه‌ی کردستان و از سویی دیگر نتیجه‌ی مبارزات ملی قشر روشنفکر کرد بود، از طریق تأسیس "گومه‌ی ژ - ک" در سال ۱۳۲۱ شمسی (۱۹۴۲ میلادی)، شیوه‌ی سازمانی به خود گرفت. هویت "گومه‌ی ژ - ک" بر اساس ارتقاء سطح آگاهی ملی و آرمان آزادی کرد در سرزمین کردستان و تأسیس دولت ملی کردها پی‌ریزی شده بود. "ژ - ک" پس از سه سال، بدلیل گسترش فضای فعالیت و در آستانه‌ی ایجاد زمینه برای تشکیل يك حکومت کردی در شرق کردستان، که کلیه‌ی طبقات و اقشار آن دوران جامعه‌ی کردستان را در صفوف خود گرد آورد، جای خود را به حزب دمکرات کردستان داد. بر این اساس، حزب دمکرات کردستان در ۲۵ مردادماه سال ۱۳۲۴ شمسی (۱۶ اوت سال ۱۹۴۵ میلادی) به رهبری پیشوا قاضی محمد تأسیس شد.

تأسیس حزب دمکرات کردستان بر مبنای اصول "گومه‌ی ژ - ک" نقطه عطف مهمی در تاریخ ملت کرد و سرآغاز مرحله‌ی نوینی در مبارزه‌ی ملت‌مان بشمار می‌آید. تحت رهبری این حزب بود که ملت کرد برای نخستین بار در تاریخ نوین خود توانست در بخشی از کردستان جمهوری کردستان را تشکیل دهد. جمهوری کردستان برای نخستین بار قواره‌ی حاکمیت کردها در شکلی مدرن و با محتوایی دمکراتیک را به منصفه ظهور رساند. هر چند جمهوری کردستان پس از ۱۱ ماه حاکمیت دمکراتیک، بدلیل یورش حاکمیت پادشاهی آن دوران جوانمرگ شد، اما تجربه‌ی دمکراتیک حاکمیت در جمهوری کردستان، برگ زرینی در تاریخ سیاسی ملت کرد در راه تحقق

حقوق ملی و دمکراتیک آن بشمار می‌آید. جوهر دمکراتیک حاکمیت در این جمهوری که اساساً بر اصل احترام به اراده‌ی مردم کردستان از سویی و تلاش در راستای همزیستی توأم با احترام متقابل با ملت‌های همسایه از سوی دیگر پی‌ریزی شده بود، نه‌تنها در سطح کردستان و ایران آن دوران، بلکه هم آن زمان و هم در حال حاضر در کل خاورمیانه رویداد مهمی بشمار می‌رود. هر چند پیشوا قاضی محمد و بخش دیگری از رهبران حزب و جمهوری به فرمان رژیم پادشاهی ایران به دار آویخته شدند، اما تجربه‌ی ملی و دمکراتیک و ترقیخواهانه‌ی جمهوری کردستان کماکان چراغ راهنمای نسل‌های آینده جنبش آزادیخواهانه‌ی ملت کرد بوده و خواهد بود.

علیرغم آنکه فروپاشی جمهوری کردستان ضربه‌ی مهلکی بر پیکر حزب دمکرات کردستان بود، اما مبارزان این حزب طی مدت نسبتاً کوتاهی خود را تجدید سازمان نموده و مبارزه‌ی آزادیخواهانه‌ی ملی خویش را از سر گرفتند.

حزب دمکرات کردستان طی ۷۰ سال حیات خویش برگ‌های زرین بسیاری را در تاریخ ملت کرد به ثبت رسانده است. پیروزی‌های بزرگ فراوانی کسب کرده و متحمل شکست و ناکامی نیز شده است. علاوه بر تأسیس جمهوری کردستان که نقطه‌ی اوج پیروزی این حزب و بطور کلی جنبش آزادیخواهانه‌ی کرد بشمار می‌رود، حزب دمکرات جنبش پر شکوه سال‌های ۴۷ - ۱۳۴۶ را برپا ساخته، چند بار در رقابت‌های انتخاباتی خود را محک زده و هر بار به موفقیت دست یافته‌است و سرانجام بیش از سه دهه مبارزه‌ی قهرمانانه‌ای را علیه دیکتاتوری و استبداد ولایت فقیه‌ی به پیش برده است. این حزب در عین حال شاهد سرنگونی جمهوری کردستان و شکست قیام مسلحانه‌ی سال‌های ۴۷ - ۱۳۴۶ بوده و چند بار در دوران رژیم پادشاهی و رژیم جمهوری اسلامی آماج یورش پلیس و نیروهای سرکوبگر قرار گرفته است و دهها و صدها تن از مبارزان به زندان افتاده‌اند که اکثر آنها متحمل احکام سنگین و حتی اعدام شده‌اند.

بیش از پنج هزار کادر و عضو و پیشمرگ حزب دمکرات در این مبارزه‌ی قهرمانانه و سرشار از افتخار به شهادت رسیده‌اند که دهها تن از آنها در زمره‌ی کادر رهبری بودند که در صدر همه نام سه رهبر بلند پایه: پیشوا قاضی محمد، دکتر قاسملو و دکتر شرفکندی می‌درخشد.

حزب دمکرات کردستان در طول تاریخ دهها ساله‌ی خود، بدلیل اختلافات داخلی، چند بار متحمل انشقاق و چند پاره‌گی گشته و مبارزان این حزب به جای مبارزه در چارچوب یک حزب واحد، به دو دسته تقسیم شده‌اند و بطور جداگانه به فعالیت و مبارزه‌ی خود ادامه داده‌اند، اما بعد از مدتی وحدت‌صفوف خود را دوباره بازیافته‌اند. در اکثر این موارد، مبارزان دمکرات علیرغم اختلاف با یکدیگر و فعالیت مجزا، هم به مبارزه در راه حقوق ملت کرد و آرمان‌های دیرینه‌ی حزب دمکرات ادامه داده و هم از تاریخ و افتخارات حزب دمکرات حراست کرده‌اند.

این انشاقات علیرغم تلخی و ناخواستہ بودنشان، بخشی از تاریخ حزب دمکرات بشمار می آیند.

*****

در پی آغاز پروژه نیم بند تکوین دولت - ملت در ایران هیأت حاکمه چه در دوران پادشاهی و چه در دوران جمهوری اسلامی، هیچگاه حاضر نبوده گامی در راستای حل مسألهی ملی کرد و دیگر ملیتهای ساکن ایران بردارد. نگرش تمامیت خواهانهی هیأت حاکمه و انکار کثیرالملله بودن ایران و مسألهی ملی و مشروع کرد، عامل تداوم این معضل بوده است.

مسألهی کردها در ایران نه تنها از سوی قدرت مرکزی بلکه از سوی ناسیونالیسم ایرانی در خارج از حاکمیت رسمی و حتی از سوی بخشی از اپوزیسیون سراسری و روشنفکران ایرانی، به عنوان یک مسألهی ملی دائماً مورد انکار قرار گرفته است. مشکل در اینجا است که این دیدگاه به جای آنکه جوهر ملی مسألهی کرد و حق این ملت در رقم زدن سرنوشت خویش را مبنای قرار دهد، می کوشد با بی توجهی به این واقعیت و گذشتن از کنار آن، در راستای حفظ هژمونی هویت ملت حاکم عمل کند. همچنانکه تابو تلقی کردن و مبنای قرار دادن تمامیت ارضی در ایران نیز چیزی نیست جز ابزاری در خدمت این تفکر غیر دمکراتیک و شوینیستی.

بدلیل همین دیدگاه تمامیت خواهانهی قشر حاکم است که حتی بحث دمکراسی نیز در رابطه با مسألهی ملی در ایران مورد تحریف واقع می گردد. جنبش کرد در روند خویش همواره عدم وجود دمکراسی را عامل لاینحل باقی ماندن مسألهی کرد ارزیابی کرده است. تجارب گذشته نشان می دهد که ملت کرد از حل دمکراتیک مسأله خویش در شرق کردستان استقبال می کند. اما متأسفانه بدلیل غیردمکراتیک بودن قدرت حاکم بر کردستان، خواست صلح جویانهی ملت کرد همواره با زبانی غیر دمکراتیک و آمیخته با سرکوب پاسخ داده شده است. نیت صلح طلبانه و خواست (این ملت) مبنی بر استفاده از دیالوگ و گفتگو به منظور حل مسألهی ملی کرد در شرق کردستان، یا از سوی نمایندگان قدرت حاکم مردود شمرده شده یا به عنوان دامی برای از بین بردن رهبران سیاسی و تضعیف جنبش کرد مورد استفاده قرار گرفته شده است.

تجارب و روند رویدادها مؤید آنند که پروژهی تکوین دولت - ملت ایرانی، بر مبنای تمرکز قدرت در مرکز و انکار هویت ملیتهای ایران و تحمیل هویت یک ملت بر کلیهی ملیتهای دیگر هیچگاه موفق نبوده است. مطرح بودن مسألهی ملیتها به عنوان مهمترین معضل سیاسی در ایران امروز، دلیل غیرقابل انکاری است بر اثبات این واقعیت. پافشاری بر روند ناسیونالیسم تمامیت خواه ایرانی نیز از همان ابتدا سترون بوده، چیزی نبوده جز تلاشی غیرمسئولانه در

راستای تداوم يك تمرکزگرایی تاریخی و بر مبنای تیره ساختن هر چه بیشتر افق همزیستی داوطلبانه‌ی ملیت‌های ساکن ایران.

بنابراین از دیدگاه حزب دمکرات کردستان، در پرتو نکات فوق‌الذکر و با توجه به خواست دیرینه‌ی ملت کرد و روند سیاسی فعلی کردستان، مسأله‌ی ملی کرد تنها هنگامی کاملاً حل و فصل می‌گردد که سیر طبیعی خود را طی نموده و خواست‌های مورد نظر ملت کرد را مبنا قرار دهد. امکان همزیستی داوطلبانه‌ی ملیت‌های ایران نیز – علیرغم تاریخ مملو از ستم و فجایع گذشته – هنگامی فراهم خواهد شد که بدون هیچ‌چون و چرایی احترام به اراده‌ی سیاسی ملیت‌های ساکن ایران و از جمله ملت کرد در شرق کردستان، سنگ بنای حل و فصل مسأله‌ی ملی در ایران آینده قرار گیرد.

جوهر برنامه‌ی حزب دمکرات کردستان بازتاب خواست ملی و دمکراتیک مردم کردستان است. اعضا و هواداران حزب باید این برنامه را به میان توده‌های مردم کردستان برده و مفاد آنرا برای مردم توضیح دهند. رفقای حزبی ضمن آنکه توضیح نقطه نظرات حزب پیرامون مسائل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای توده‌های مردم را وظیفه‌ی خود می‌دانند، باید در راستای تحکیم هر چه فزونتر رابطه‌ی گسترده‌ی حزب و ملت و شکوفا ساختن هرچه بیشتر عرصه‌های دمکراتیک جنبش ملت‌مان، به گرمی از انتقادات، رهنمودها و پیشنهادات آنان استقبال نمایند.

فصل اول

اهداف کلی

ماده‌ی نخست: آرمانها و پرنسپهای اساسی

۱. آرمان حزب دمکرات کردستان تحقق حق تعیین سرنوشت ملت کرد در شرق کردستان (کردستان ایران) می‌باشد.
۲. شعار استراتژیک حزب دمکرات کردستان تأسیس جمهوری کردستان در چارچوب یک ایران دمکراتیک فدرال می‌باشد.
۳. حزب دمکرات کردستان اتحاد داوطلبانه و عادلانه میان ملیتهای ایران را مبنای تأسیس یک ایران دمکراتیک فدرال می‌داند.
۴. حزب دمکرات کردستان در راستای تحقق یک جامعه آزاد و دمکراتیک، پلورالیست و دادپورانه تلاش می‌نماید.
۵. حزب دمکرات کردستان به ایدآلهای صلح و حقوق بشر و مودت میان خلقها اعتقاد دارد.
۶. حزب دمکرات کردستان خود را حامی و پشتیبان مبارزه‌ی ملت کرد در دیگر بخشهای کردستان می‌داند.

فصل دوم

مبانی جمهوری کردستان

ماده دوم: ماهیت جمهوری کردستان

- جمهوری کردستان ساختاری ملی، دمکراتیک و کردستانی است. بدین معنا که:
۱. یک حاکمیت سیاسی - دمکراتیک است که از سوی توده‌های مردم تشکیل گردیده و طبق خواست و اراده‌ی آنها اداره می‌شود.
  ۲. نماد خاتمه بخشیدن به ستم بوده و مظهر حاکمیت ملت کرد در شرق کردستان است.
  ۳. از حقوق کلیه اقلیتهای گوناگون ملی، اتنیک، زبانی و مذهبی کردستان حراست خواهدکرد.

ماده‌ی سوم: چارچوب جغرافیایی

چارچوب جغرافیایی جمهوری کردستان با توجه به عوامل جغرافیایی و تاریخی و خواست اکثریت ساکنان هر منطقه‌ای تعیین می‌گردد.

ماده‌ی چهارم: نمادهای ملی

۱. جمهوری کردستان دارای قانون اساسی، پرچم و سرود و جشن ملی و زبان رسمی خود می‌باشد.
۲. پرچم دولت فدرال در کنار پرچم کردستان در ارگانهای رسمی جمهوری کردستان برافراشته می‌شود.

ماده‌ی پنجم: سیستم حاکمیت در جمهوری کردستان

- حاکمیت در جمهوری کردستان که در قانون اساسی اقلیم نهادینه خواهد شد بر مبنای پرنسپهای کلی آتی‌الذکر تشکیل و اداره می‌گردد:
۱. هر قدرتی به شیوه مستقیم یا غیر مستقیم از مردم بدون در نظر گرفته شدن تفاوت‌های اتنیکی، مذهبی، جنسی و جایگاه اجتماعی و... سرچشمه می‌گیرد.
  ۲. انتخابات برای ارگانهایی که از سوی مردم برگزیده می‌شوند، از طریق رأی‌گیری عمومی و مخفی و مستقیم و با تأمین حقوق برابر برای انتخاب و کاندیداتوری برگزار می‌گردد.
  ۳. هم میهنان در خصوص اشتغال در پستهای حکومتی از فرصت یکسان برخوردار خواهند بود.
  ۴. جمهوری کردستان برای شرکت گروههایی که به شیوه طبیعی در اقلیت قرار دارند، مکانیزم ویژه‌ای را جهت مشارکت آنها در حاکمیت مدنظر قرار خواهد داد.

ماده ششم: تفکیک قوا

- در جمهوری کردستان دستگاههای قانونگذاری، اجرایی و قضایی مستقل از یکدیگر هستند:
۱. پارلمان کردستان بالاترین ارگان قانونگذاری جمهوری کردستان است.
  ۲. حکومت جمهوری کردستان براساس سیستم پارلمانی از تصویب پارلمان خواهد گذشت و در مقابل پارلمان پاسخگو خواهد بود.

۳. قوهی قضاییه به شیوهی انتخاب خواهد شد که متضمن استقلال این قوه باشد.

ماده هفتم: جدایی دین از حاکمیت سیاسی

۱. در جمهوری کردستان دین از حاکمیت سیاسی جدا بوده و از اصل سکولاریزم پیروی می‌گردد.
۲. کلیهی ساکنان کردستان در گزینش و تبلیغ آیین و مذهب و اجرای مناسک دینی خود آزاد هستند.

فصل سوم

همبستگی ملتها در ایران فدرال

ماده هشتم: مبانی اتحاد ملتها در ایران

۱. سیستم جمهوری، دمکراتیک و فدرال در مدیریت می‌تواند متضمن همبستگی و هم‌پیمانی پایدار و استوارتر در میان ملتهای ایران بوده و زمینه‌ساز همزیستی داوطلبانه و عادلانه در ایران آینده باشد.
۲. از دیدگاه حزب دمکرات کردستان اتحاد داوطلبانهی میان ملتهای ساکن ایران منوط به اجرا و پایبندی به پرنسیپهای ذیل می‌باشد:
  - کثیرالمله بودن باید یکی از مبانی اصلی قواره سیاسی سراسری باشد.
  - هر ملتی باید توسط نمایندگان برگزیدهی خویش در اداره امور ویژه خود و منطقه‌ی مربوطه آزاد باشد.
  - کلیهی ملیتها به شیوهی عادلانه در اداره‌ی امور دولت فدرال سهیم باشند.
  - اصول نمادین اتحاد ملیتها در ایران اجرا گردد.

ماده نهم : بازتاب نمادین اتحاد ملیتها در ایران

بازتاب نمادین اتحاد ملیتها در ایران بدین شیوه خواهد بود:

۱. نمادهای دولت فدرال و ساختار و تصمیمات و برنامه‌های کلیه ارگانها و دستگاههای دولت فدرال باید تعبیری از حاکمیت مشترک قواره‌های درون فدراسیون باشند.
۲. فدراسیون ایران دارای دو انجمن نمایندگان و ملیتها خواهد بود. اعضای انجمن نمایندگان بر اساس جمعیت انتخاب خواهد شد؛ اعضای انجمن ملیتها نیز برای هر کدام از ملیتهای ایران فدرال به یک اندازه خواهد بود.
۳. هیچ تصمیمی که به سرنوشت ملیتهای ایران ارتباط داشته‌باشد، بدون تصویب انجمن ملیتها قابل اجرا نخواهد بود.
۴. چنانچه مصوبه‌ای با منافع ملی هر کدام از ملیتها در تضاد و ناهمگن باشد، حق وتوی آن در مجلس ملیتها برای ملت مربوطه تضمین خواهد شد.
۵. دیوان عالی فدرال که از نخبگان کلیه‌ی ملل و قواره‌های درون فدراسیون تشکیل می‌گردد، از پرنسیپهای بنیادین اتحاد ملیتها حراست خواهد کرد و مشکلات مربوط به تقسیم صلاحیتها را حل و فصل خواهد کرد.

فصل چهارم

جمهوری کردستان و دولت فدرال

ماده دهم: زبان رسمی

۱. زبان کردی، زبان رسمی دستگاههای اداری جمهوری کردستان است و در کلیه‌ی مقاطع تحصیلی از این زبان استفاده خواهد شد.
۲. این زبان یا زبانهای رسمی‌ای که بمنظور مکاتبات و روابط اداری میان اقلیمها و دولت فدرال بکار گرفته می‌شوند و نیز سیاست زبانی در سطح دولی فدرال با توافق عمومی تشکلهای ملی درون فدراسیون، مورد تصویب قرار می‌گیرد.

ماده‌ی یازدهم: تقسیم صلاحیتها

۱. غیر از مناسبات خارجی، ارتش فدرال، برنامه‌ریزیهای بلندمدت اقتصادی و سیستم پولی که در صلاحیت دولت فدرال می‌باشد، تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در کلیه‌ی عرصه‌های دیگر در صلاحیت دستگاههای جمهوری کردستان است.

۲. سیاست و برنامه‌های دولت فدرال با توجه به مصالح و خواست تشکلهای فدراسیون و تلاش در جهت جبران تبعیضات گذشته علیه ملیتهای ایران تعیین و به‌پیش برده خواهند شد. بویژه:

- ارتش فدرال از لحاظ ترکیب نیرو و فرماندهی، نمادی از کثیرالمله و کثیرالاقليم بودن ایران بوده و از لحاظ کارکرد نیز علیه مصالح مشروع ملیتهای ایران عمل نخواهد کرد.
- سیاست خارجی دولت فدرال انعکاسی از موجودیت سیاسی و نهادی و منافع ملل و اعضای تشکیل‌دهنده‌ی ایران خواهد بود. جمهوری کردستان و دیگر اقلیمها با هماهنگی با دولت فدرال از حق برقراری و پیشبرد مناسبات خارجی خود در عرصه‌های مربوط به خود برخوردار خواهند بود.

ماده‌ی دوازدهم: تأمین امنیت در کردستان

۱. امر تأمین امنیت داخلی کردستان بر عهده‌ی نیروی پیشمرگ و سایر ارگانهای انتظامی جمهوری کردستان است.

۲. وظیفه‌ی ارتش فدرال حفاظت از مرزهای کشور است و تا آنجا که به کردستان مربوط است، این امر بطور مشترک یا با توجه به حضور نیروی پیشمرگ کردستان محقق خواهد شد. ارتش فدرال حق ندارد در امور داخلی مداخله نماید.

فصل پنجم

اصول و وظایف مهم جمهوری کردستان

مادهی سیزدهم: حقوق و آزادیهای عمومی

۱. در اقلیم کردستان قانون حاکم است. کلیهی آحاد جامعه در قانون و در مقابل قانون یکسانند.
۲. کلیه حقوق و آزادیهای مصرح در منشور جهانی حقوق بشر (یعنی اعلامیهی جهانی حقوق بشر، پیماننامههای سازمان ملل متحد در مورد حقوق مدنی و سیاسی و حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی) در قانون اساسی و قوانین جمهوری کردستان برسمیت شناخته می‌شوند. حکومت جمهوری کردستان در قبال پیاده کردن و برداشتن گامهای مثبت در راستای حفظ و ترویج آنها مسئول است.

مادهی چهاردهم: شکوفایی فرهنگی

حکومت جمهوری کردستان:

۱. تحصیلات اجباری تا سن پانزده سالگی و تحصیلات مجانی تا پایان دوران متوسطه را تضمین می‌کند.
۲. در راستای ریشه‌کن کردن بی‌سوادی در کردستان اقدامات جدی بعمل خواهد آورد.
۳. در کلیهی مقاطع تحصیلی و برای همهی مراحل آموزش و پرورش، امکان دسترسی افراد کم درآمد به تحصیل و فراگیری را فراهم خواهد ساخت.
۴. به رشد و شکوفایی فرهنگ در جامعه اهمیت داده و به محافل و مجامع و مراکز ادبی و هنری بویژه در عرصه خدمت به زبان و ادب و فرهنگ کردی کمک می‌کند.
۵. در برنامهی فرهنگی و آموزشی خود جایگاه شایسته‌ای به مستلزمات پرورش و رشد کودکان و نوجوانان اختصاص خواهد داد.

مادهی پانزدهم: امنیت اجتماعی

حکومت جمهوری کردستان:

۱. درآمدهای عمومی را به شیوهی تقسیم می‌کند که به ارتقاء سطح زندگی افراد کم درآمد یاری رساند.
۲. سیستم بهداشت عمومی را ارتقاء داده و از طریق سیستم بیمه، تسهیلات لازم برای دسترسی مردم بویژه افراد بی‌بضاعت به خدمات پزشکی و درمانی را فراهم می‌سازد.
۳. خدمات و رسیدگی اجتماعی را بویژه برای معلولین و سالمندان و بی‌سرپرستان بمنظور تأمین یک زندگی عادی مد نظر قرار خواهد داد.
۴. امکان کار را برای همگان فراهم خواهد کرد.
۵. قانون کار را به نحوی تصویب و اجرا خواهد کرد که استانداردهای بین‌المللی مربوط به حقوق کارگران و زحمتکشانش، بویژه محدود کردن ساعات کار و ممنوعیت کار کودکان و مرخصی همراه با حقوق مادران را دربرگیرد.
۶. طرحهای وسیع و همه‌جانبه‌ای را برای مبارزه علیه برخی ناهنجاریهای اجتماعی نظیر اعتیاد و خشونت‌های ناموسی اجرا خواهد کرد.

مادهی شانزدهم: توسعهی اقتصادی

۱. حکومت جمهوری کردستان در راستای خارج ساختن کردستان از عقب ماندگی اقتصادی و اقدام جهت صنعتی کردن آن تلاش خواهد کرد. بدین منظور هر دو بخش عمومی و خصوصی را به نحوی هماهنگ خواهد ساخت که موجب تشویق تولیدات داخلی و واردات و گسترش تجارت مستقیم اقلیم کردستان و مدرنیزه کردن کشاورزی و احیای توریسم و استفادهی کارشناسانه از منابع طبیعی و یافتن خلاقیت‌های اقتصادی ویژهی جامعهی کردستان گردد.
۲. سیاست مالکیت بر زمین را به شیوهی تنظیم خواهد کرد که هم منافع کشاورزان و هم ملزومات توسعهی کشاورزی و دامداری فراهم گردد.

ماده‌ی هفدهم: سوسیالیسم دمکراتیک

- حکومت جمهوری کردستان با توجه به ارزشهای سوسیالیسم دمکراتیک، پایه‌های یک جامعه‌ی از لحاظ اقتصادی آزاد و پیشرفته و از نظر اجتماعی آرام و دادگستر را پی‌ریزی خواهد کرد. در این جامعه که از ارزشهای سوسیالیسم دمکراتیک پیروی خواهد شد:
۱. هدف اصلی، مصالح عمومی مردم است.
  ۲. جوهر دمکراتیک این سیستم در این امر نهفته است که تکوین آن طی یک پروسه‌ی رفرم به شیوه‌ی دمکراتیک و با شرکت کلیه‌ی اقشار و طبقات جامعه انجام خواهد گرفت.
  ۳. جوهر عادلانه‌ی سوسیالیسم دمکراتیک از این امر ناشی می‌شود که تلاش بعمل می‌آید شکاف اقتصادی و اجتماعی میان طبقات کاهش داده‌شده و به استقرار یک توازن نسبی میان اقشار و طبقات جامعه کمک شود.
  ۴. سیستم بازار آزاد تحت نظارت حاکمیت سیاسی و دمکراتیک مردم خواهد بود.
  ۵. سیاست حکومت در رابطه با بخش عمومی و بخش خصوصی بر اساس لزوم تطبیق با شرایط ویژه‌ی کشور و رعایت مصالح ملی تعیین خواهد شد.

ماده‌ی هیجدهم: تساوی زن و مرد

۱. حکومت جمهوری کردستان با توجه به مفاد پیمان بین‌المللی امحاء هرگونه تبعیض علیه زنان، تأمین برابری زن و مرد در میان خانواده و جامعه و در عرصه‌ی کار و حاکمیت و بطور کلی در کلیه‌ی زمینه‌های زندگی سیاسی و اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی را وظیفه‌ی مهم خود دانسته و برنامه‌های کاملی را در این ارتباط تدوین و اجرا خواهد کرد.
۲. بهره‌گیری از مکانیزم تبعیض مثبت نظیر سیستم کوتا در انتخابات مجلس و تعیین نسبت مناسبی در پستهای اداری برای زنان از جمله راههای نیل به این هدف خواهد بود.

ماده‌ی نوزدهم: جامعه‌ی مدنی

جمهوری کردستان شکوفایی جامعه‌ی مدنی در کردستان را بعنوان یکی از ابزارهای توسعه و نظارت بر حکمرانی بهینه در هر دو عرصه‌ی مشارکت سیاسی و شکوفایی انسانی مورد توجه قرار خواهد داد. به همین دلیل به رشد مؤسسات جامعه‌ی مدنی یاری خواهد رساند و ترویج فرهنگ تحمل متقابل و محو هرگونه تعصب سیاسی و اجتماعی به آنها اتکا خواهد کرد.

ماده‌ی بیستم: محیط زیست

۱. حفاظت از طبیعت کردستان بعنوان یک سرمایه‌ی ملی از وظائف جمهوری کردستان است.
۲. حکومت در هر پروژه‌ای که بر محیط زیست تأثیر داشته‌باشد، بخصوص در عرصه‌ی توسعه و تولید، جنبه‌ی حفاظت از محیط زیست را بعنوان یک پارامتر اساسی مورد توجه قرار خواهد داد.

فصل ششم

در رابطه با بخشهای دیگر کردستان

ماده‌ی بیست و یکم: موضع جمهوری کردستان در رابطه با سایر بخشهای کردستان جمهوری کردستان:

۱. خلق کرد در کلیه‌ی بخشهای کردستان و کردها در هر کجا باشند را به عنوان آحاد یک ملت می‌شناسد.
۲. از مبارزه‌ی مشروع ملت کرد در سایر بخشهای کردستان در جهت تأمین حقوق و آزادیهای ملی پشتیبانی می‌نماید.
۳. بر اساس قانون به کردهایی که به دلیل مبارزه‌ی آزادیخواهانه در سایر بخشهای کردستان در معرض خطر قرار گرفته و ناچار از ترك میهن خویش می‌شوند، پناهندگی سیاسی اعطا می‌کند.
۴. با بخشهایی از کردستان که در چارچوب کشور مربوطه به تأمین حقوق ملی خویش نایل آمده‌اند روابط رسمی سیاسی، اقتصادی، بازرگانی و فرهنگی برقرار می‌سازد.

اساسنامه‌ی حزب دمکرات کردستان

فصل اول

هویت حزب

ماده‌ی اول: نام حزب "حزب دمکرات کردستان" است.

ماده‌ی دوم: حزب دمکرات کردستان یک حزب آزادیخواه ملی و دمکرات است که میهن‌پرستان و آزادیخواهان شرق کردستان را در صفوف خود گرد هم می‌آورد.

ماده‌ی سوم: حزب دمکرات کردستان یک حزب سکولار است و به جدایی دین از حاکمیت سیاسی اعتقاد دارد.

ماده‌ی چهارم: آرم حزب عبارتست از دایره‌ای که در نیمه‌ی سمت راست آن یک چرخ‌دندانه به رنگ آبی و در سمت چپ نیز یک خوشه‌ی گندم به رنگ زرد نقش بسته‌است؛ در تقاطع این دو نیم دایره در سمت بالا، نام حزب دمکرات به هر دو زبان کردی و انگلیسی و در قسمت زیرین آن سال تأسیس حزب (۱۹۴۵) در یک زمینه‌ی قرمز درج شده‌است. در وسط این دایره چهار کوه به رنگ سبز و سفید و یک خورشید در میانه‌ی دایره به چشم می‌خورد. کل این آرم نیز بر روی یک کتاب قرار گرفته‌است.

فصل دوم

عضویت در حزب

ماده‌ی پنجم: شرایط کسب عضویت

کلیه‌ی ساکنان کردستان ایران و هر کردی در ایران می‌توانند به عضویت حزب دمکرات کردستان درآیند مشروط بر آنکه:

- ۱- سن آنها کمتر از ۱۸ سال نباشد.
- ۲- برنامه و اساسنامه حزب را بپذیرند.
- ۳- افرادی خوشنام و میهن پرست باشند.

ماده‌ی ششم: طریقه‌ی پذیرش اعضاء

برای آنکه فردی به عضویت حزب پذیرفته شود باید:

- ۱- دو نفر از اعضای حزب او را معرفی کنند.
- ۲- حداقل شش ماه دوره‌ی آزمایشی را بگذرانند.
- ۳- عضو حزب یا سازمان سیاسی دیگر نباشد.
- ۴- از سوی اکثریت اعضای یکی از حوزه‌های حزبی یا ارگانی بالاتر به عضویت پذیرفته شود.

فصل سوم

وظایف و حقوق اعضاء

ماده‌ی هفتم: وظایف اعضای حزب

عضو حزب مؤظف است:

۱. برای تحقق بخشیدن به اهداف حزب که در برنامه مندرج است کوشا باشد.
۲. در راستای دفاع از وحدت سیاسی و تشکیلاتی حزب تلاش نماید.
۳. طبق اساسنامه از دیسپلین حزب پیروی کند.
۴. در یکی از ارگانهای حزب فعالیت داشته و در جلسات مربوطه مشارکت نماید.
۵. حافظ اسرار حزب باشد.
۶. در جهت ارتقاء سطح آگاهی خود بکوشد.

۷. سیاست حزب را به میان توده‌های مردم برده و روابط خود را با آنها تحکیم بخشد و از نظرات و تجربیات آنها بهره‌گیرد.
۸. حق عضویت بپردازد.

ماده‌ی هشتم: حقوق عضو حزب

عضو حزب حق دارد که:

۱. به عضویت یا به عنوان مسئول هر يك از ارگانهای حزب برگزیده‌شده یا منصوب گردد.
۲. در درون حزب و در جلسات یا گردهماییهای حزبی، بصراحت هر فرد و یا ارگانی را مورد انتقاد قرار دهد.
۳. از طریق تشکیلاتی انتقادات، پیشنهادات، سؤالات و نقطه‌نظرات خود را با همه‌ی ارگانهای حزبی در میان بگذارد.
۴. سیاستهای حزب را مورد پرسش قرار دهد و خواستار تغییر آنها گردد.
۵. شکایت خود از هر ارگانی را با ارگان بالاتر در میان بگذارد.
۶. در هر يك از جلسات ارگان مربوطه که بخواهد کار و فعالیت حزبی و سیاسی وی را ارزیابی کرده و درباره‌ی آن تصمیم‌گیری نماید، شرکت کند.

ماده‌ی نهم: مجازات عضو

۱. اعضایی که وظایف خود را به انجام نمی‌رسانند یا برخلاف اساسنامه‌ی حزب رفتار می‌نمایند یا مرتکب عملی می‌گردند که اعتبار حزب را خدشه‌دار می‌نماید، متناسب با تخلف ارتكابی مجازات می‌گردند. مجازاتهای حزبی عبارتند از:
  - تذکر شفاهی
  - تذکر کتبی
  - خلع مسئولیت
  - تعلیق عضویت
  - اخراج از حزب
۲. مجازات حزبی از سوی سازمان حزبی مربوط به هر يك از اعضا و با اکثریت آراء تعیین می‌گردد.

۳. هدف از مجازات حزبی راهنمایی کردن عضو خاطی است و صرفاً زمانی عضو مجازات می‌گردد که راههای دیگر از قبیل انتقاد و راهنمایی در تصحیح رفتار وی بلااثر بوده باشد.
۴. عضو اخراجی این حق را دارد که از ارگان بالاتر درخواست تجدیدنظر نماید و حتی می‌تواند چنین درخواستی را به کنگره نیز تقدیم نماید.
۵. حداکثر مدت تعلیق عضویت يك سال است. سابقه‌ی حزبی عضو تعلیق شده بعد از پایان مدت تعلیق، در نظر گرفته خواهد شد و طبق نظر ارگان مربوطه به وی مسئولیت سپرده می‌شود.

فصل چهارم

ساختار تشکیلاتی حزب

ماده‌ی دهم: ساختار و کار ارگانهای حزب

- ۱- اصول بنیادین سازماندهی ساختار حزب به ترتیب زیر است:
  - کلیه‌ی ارگانهای حزب از پایین به بالا برگزیده می‌شوند.
  - ارگانهای حزب گزارش کار و فعالیت خود را به گونه‌ای مرتب، هم به آن بخش از اعضای حزب که آنها را برگزیده‌اند و هم به ارگان مافوق خود گزارش می‌دهند.
  - تصمیمات اتخاذ شده از سوی ارگان مافوق از سوی ارگان پایین‌تر به اجرا درمی‌آید.
  - در داخل حزب برای کلیه اعضا، بدون هیچگونه تفاوتی، يك نوع دیسپلین وجود دارد.
  - در ارگانهای حزب اتخاذ تصمیمات به شیوه‌ی جمعی و با اکثریت آراء انجام می‌گیرد.
  - فردپرستی و دیکتاتوری در هیچ يك از مراتب تشکیلاتی مجاز نبوده و در مورد آن پیگرد لازم صورت می‌گیرد.
- اطلاعات لازم درباره‌ی هرگونه دگرگونی در زمینه‌های امور داخلی تشکیلات، مسائل سیاسی و روابط حزب با سایر احزاب و غیره به گونه‌ای سیستماتیک در داخل حزب اعلام می‌شود.
- در داخل حزب وجود گروه و فراقسیون علنی فکری و سیاسی به رسمیت شناخته می‌شود و هر گروهی حق دارد که افکار و عقاید خود را در درون تشکیلات حزب ابراز دارد.

تبصره:

- مکانیزم مربوطه از سوی کمیته‌ی مرکزی تنظیم می‌گردد.
- هر نوع دسته‌بندی مخفیانه تخلف محسوب شده و مستوجب مجازات می‌باشد.

ماده‌ی یازدهم: سازمانهای حزبی

۱. مبنای سازمان حزب، حوزه حزبی است و تعداد اعضای هر حوزه نباید از سه نفر کمتر باشد.
۲. سازمانهای حزب از طریق کمیته ده، محله، شهر، منطقه، شهرستان و مرکز اداره می‌شوند.
۳. وظایف حوزه و کمیته‌ها ترویج و تبلیغ سیاست حزب در میان توده‌های مردم و اجرای تصمیمات کمیته‌ی مرکزی و ارگانهای مسئول و اداره‌ی حزب می‌باشد.
۴. کمیته‌ی هر سازمانی از سوی اعضای آن سازمان یا از سوی نمایندگان آنها برگزیده می‌شود.
۵. بالاترین ارگان هر یک از سازمانهای حزبی کنفرانس آن می‌باشد که هر دو سال یکبار از اعضای حزبی سازمان مربوطه یا نمایندگان آنان برگزار می‌شود.
۶. سازمانهای حزبی در حوزه‌ی فعالیت خویش می‌توانند دارای برنامه و پروژه‌ی کاری ویژه‌ی خود باشند.

تبصره:

- در شرایط ویژه، کمیته‌ی مرکزی می‌تواند شیوه‌های دیگری را برای سازماندهی حزب به تصویب برساند.
- سازمانهای حزبی در خارج از کردستان طبق آیین‌نامه‌ی ویژه و مناسبی که به تصویب کمیته‌ی مرکزی رسیده‌باشد، اداره می‌شوند.

فصل پنجم

ارگانهای رهبری حزب

ماده‌ی دوازدهم: کنگره‌ی حزب

۱. کنگره بالاترین ارگان حزب است که هر چهار سال یکبار از اعضای اصلی و علی‌البدل و مشاورین کمیته‌ی مرکزی و دفتر سیاسی، اعضای کمیسیون دفاع از اساسنامه‌ی حزب و تعدادی از نمایندگان سایر اعضای حزب که نسبت آنرا کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌نماید، تشکیل می‌گردد.

۲. کنگره‌ی فوق‌العاده بنابه درخواست کمیته‌ی مرکزی یا دو سوم کمیسیونها و کمیته‌های وابسته به کمیته‌ی مرکزی تشکیل می‌شود.

ماده‌ی سیزدهم: وظایف و اختیارات کنگره

کنگره حزب:

۱. گزارش کمیته‌ی مرکزی را ارزیابی نموده و درباره‌ی آن رأی می‌دهد.
۲. خطوط کلی، استراتژی و تاکتیکهای حزب را تعیین می‌نماید.
۳. برنامه و اساسنامه‌ی حزب را در صورت لزوم مورد بازنگری قرار داده و آنرا تصویب می‌کند.
۴. اعضای اصلی و علی‌البدل کمیته‌ی مرکزی حزب و اعضای کمیسیون دفاع از اساسنامه‌ی حزب را از میان اعضای کنگره انتخاب می‌نماید.

تبصره:

- کمیته‌ی مرکزی می‌تواند حداکثر به تعداد یک چهارم اعضای اصلی خود، از اعضای حزب را مستقیماً و با داشتن حق رأی در کنگره شرکت دهد.
- افرادی می‌توانند به عضویت کمیته‌ی مرکزی یا اعضای علی‌البدل آن برگزیده شوند که دست کم ۳ سال سابقه‌ی عضویت فعالانه در یکی از سازمانهای حزبی را داشته باشند.
- نسبت نمایندگان هر سازمان حزبی برای کنگره بر مبنای تعداد نمایندگان آن سازمان تعیین می‌گردد، مشروط بر آنکه دستکم دو سوم اعضای آن سازمان در کنفرانس پیش از کنگره شرکت نمایند. در غیر این صورت، تعداد شرکت کنندگان در کنفرانس مبنا قرار خواهد گرفت.

ماده‌ی چهاردهم: کنفرانس عمومی حزب

۱. کنفرانس عمومی حزب زمانی برگزار می‌گردد که:
  - امکان برگزاری کنگره وجود نداشته‌باشد.
  - چنان مشکلاتی پیش آمده باشد که کمیته‌ی مرکزی قادر به حل و فصل آنها نباشد.
  - ۲. در چنان شرایطی کنفرانس عمومی از صلاحیت کنگره برخوردار است.
  - ۳. کنفرانس عمومی از اعضای اصلی، علی‌البدل و مشاوران کمیته‌ی مرکزی، مشاوران دفتر سیاسی، اعضای کمیسیون دفاع از اساسنامه، نمایندگان کمیته‌های شهرستانها، مراکز حزبی، کمیته‌ها و کمیسیونهای وابسته به دفتر سیاسی و اعضای کمیته‌ی رهبری امور حزبی در خارج از کردستان تشکیل می‌شود.
  - ۴. تعداد نمایندگان این کمیته‌ها و کمیسیونها از طرف کمیته‌ی مرکزی تعیین می‌گردد، مشروط بر آنکه شمار نمایندگان برگزیده از تعداد اعضای اصلی، علی‌البدل، مشاوران کمیته‌ی مرکزی و اعضای کمیسیون دفاع از اساسنامه و مشاوران دفتر سیاسی بیشتر باشد.

ماده‌ی پانزدهم: رفراندوم در حزب

۱. رفراندوم در حزب زمانی صورت می‌گیرد که مسأله‌ی مهم و سرنوشت‌سازی پیش آید که کمیته‌ی مرکزی نخواهد به تنهایی درباره‌ی آن تصمیم بگیرد. در چنین حالتی لازم است دست کم دو سوم از اعضای کمیته‌ی مرکزی خواستار رفراندوم باشند.
۲. کمیته‌ی مرکزی مؤظف است که هرچه زودتر (حداکثر تا يك ماه) به تشکیل کمیته‌ای متشکل از نمایندگان سازمانها و ارگانهای رهبری حزب برای برگزاری رفراندوم، اقدام نماید.

تبصره:

- يك سوم از اعضای کمیته‌ی اجرایی رفراندوم را نمایندگان کمیته‌ی مرکزی، يك سوم دیگر آنرا اعضای کمیسیونهای وابسته به دفتر سیاسی و يك سوم بقیه را اعضای کمیته‌ی خارج از کردستان تشکیل می‌دهند.
- این کمیته مسئول آماده کردن پرسشهای مربوط به رفراندوم، شیوه‌ی برگزاری و اعلام نتیجه‌ی آن می‌باشد.
- پرسشهای مربوط به رفراندوم باید به تصویب کمیته‌ی مرکزی برسد.
- نتیجه‌ی رفراندوم در دستور کار نخستین جلسه‌ی کمیته‌ی مرکزی پس از رفراندوم قرار خواهد گرفت.

ماده‌ی شانزدهم: کمیته‌ی مرکزی

۱. در فاصله‌ی میان دو کنگره، کمیته‌ی مرکزی بالاترین ارگان حزب است و امور حزبی را اداره می‌کند.
۲. وظایف و صلاحیت کمیته‌ی مرکزی به شرح زیر است:
  - دبیرکل حزب، دفتر سیاسی و جانشین دبیرکل را انتخاب می‌نماید.
  - مسئول نظارت و تصمیم‌گیری در مورد سیاست حزب در چارچوب برنامه و تصمیماتی است که از سوی کنگره تنظیم و اتخاذ شده‌اند.
  - مسئول درآمدها و هزینه‌های حزب بوده و میزان حق عضویت اعضای حزب را تعیین می‌نماید.
  - دست کم هر سال چهار بار تشکیل جلسه می‌دهد. اعضای علی‌البدل و مشاوران کمیته‌ی مرکزی در جلسات کمیته‌ی مرکزی شرکت می‌نمایند و دارای رأی مشورتی می‌باشند.
  - تمهیدات لازم جهت برگزاری کنگره و شیوه‌ی انتخاب کمیته‌ی مرکزی را فراهم می‌سازد.

تبصره:

- کمیته‌ی مرکزی می‌تواند در زمینه‌های تخصصی مشخص، تا نصف تعداد اعضای اصلی این کمیته، مشاورینی را برای خود انتخاب نماید.
- جلسات کمیته‌ی مرکزی با شرکت دستکم دوسوم اعضای اصلی آن رسمیت می‌یابد.
- مصوبات کمیته‌ی مرکزی زمانی قطعیت می‌یابند که بیش از نیمی از اعضای اصلی یا دوسوم از اعضای اصلی حاضر در جلسه به آنها رأی مثبت بدهند.
- کمیته‌ی مرکزی این صلاحیت را دارد که اقدامات دبیرکل و اعضای دفتر سیاسی را مورد تحقیق و بررسی قرار داده و از آنان بازخواست نماید.
- در صورت ضرورت ترمیم کمیته‌ی مرکزی، این امر با انتخاب یک یا چند تن از اعضای علی‌البدل به سمت عضویت اصلی کمیته‌ی مرکزی انجام می‌پذیرد.

ماده‌ی هفدهم: دفتر سیاسی

۱. دفتر سیاسی متشکل از دبیرکل و شمار دیگری از اعضاء کمیته‌ی مرکزی می‌باشد که کمیته‌ی مرکزی در مورد آن تصمیم‌گیری کرده و به آنها رأی می‌دهد.
۲. وظائف دفتر سیاسی بشرح زیر است:
  - در فاصله‌ی میان دو جلسه‌ی کمیته‌ی مرکزی، مسئول اجرای مصوبات کمیته‌ی مرکزی حزب است.
  - در چارچوب سیاست کلی حزب مواضع و دیدگاه‌های حزب را تبیین و اعلام می‌نماید.
  - امور کمیسیونها را در جلسات خود مورد بررسی قرار داده و تصمیمات لازم را در مورد آنها اتخاذ می‌نماید.
  - طبق ضرورت تشکیل جلسه داده و گزارش اقدامات خود را به کمیته‌ی مرکزی ارائه می‌دهد.
۳. دفتر سیاسی در صورت لزوم و طبق تصویب کمیته‌ی مرکزی، چه بدلیل تجربه و چه در زمینه‌ی مسائل تخصصی چند تن را بعنوان مشاور برای خود برمی‌گزیند:
  - ستاتوی مشاوران دفتر سیاسی طبق یک آیین‌نامه‌ی ویژه تنظیم خواهدشد. مشاوران دفتر سیاسی در جلساتی که دفتر سیاسی بمنظور بررسی مسائل سیاسی و اداری کلان حزب تشکیل می‌دهد، با رأی مشورتی شرکت خواهندداشت.
  - تعداد مشاوران دفتر سیاسی نباید از شمار اعضای دفتر سیاسی بیشتر باشد.

تبصره:

- مسائلی که به کلیت حزب ارتباط دارند باید در کمیته‌ی مرکزی مورد بحث قرار گرفته و در مورد آنها تصمیم‌گیری شود.
- تصمیمات مربوط به هر کمیسیونی باید با شرکت مسئول آن کمیسیون مورد بحث و بررسی قرار گرفته و درباره‌ی آن رأی‌گیری شود.

مادهی هیجدهم: دبیرکل حزب

۱. دبیرکل حزب:
  - سخنگوی رسمی حزب در خارج از حزب است.
  - مسئول کلی روابط خارجی حزب است.
  - در میان کمیسیونهای حزبی ایجاد هماهنگی می‌نماید.
۲. در غیاب دبیرکل، معاون دبیرکل مسئولیتهای وی را عهده‌دار می‌گردد.

مادهی نوزدهم: کمیسیونهای کاری حزب

۱. کمیسیونهای حزبی بنابه تشخیص کمیتهی مرکزی و با تصویب این کمیته تشکیل می‌گردند.
۲. این کمیسیونها طبق استراتژی بلندمدت و برنامهی کار سالانه و چند ساله‌ی خود، که در کمیتهی مرکزی به تصویب می‌رسند، فعالیت می‌کنند.
۳. هر کدام از این کمیسیونها در چارچوب آیین‌نامهی مربوطه، در پیشبرد استراتژی و اجرای برنامهی کاری خود و اخذ تصمیمات لازم مستقل می‌باشند.

فصل ششم

کمیسیون دفاع از اساسنامهی حزب

مادهی بیستم: کمیسیون دفاع از اساسنامهی حزب از افراد کارشناس در زمینه برنامه و اساسنامهی حزب تشکیل می‌شود که کنگره آنها را برمی‌گزیند.

مادهی بیست و یکم: وظایف و صلاحیت کمیسیون دفاع از اساسنامه عبارتند از:

۱. بر اجرای اساسنامه در ارگانهای حزب نظارت می‌نماید.
۲. از طریق نمایندگان خود در کنفرانسهای حزب شرکت کرده و در مورد صلاحیت کنفرانسها و صحت شیوهی انتخاب اعضای کمیته‌ها و نمایندگان کنگره اظهارنظر می‌کند.

۳. به شکایات اعضای معلق یا اخراج شده رسیدگی می‌کند و چنانچه مجازات مربوطه را برخلاف اساسنامه‌ی حزب تشخیص دهد، پیشنهاد لغو آنرا می‌نماید.

تبصره:

- کمیسیون دفاع از اساسنامه در امور اجرایی حزب دخالت نمی‌کند.
- کمیسیون درباره‌ی مجازاتهای اداری یا مجازات پیشمرگان تحقیق نمی‌کند و صرفاً در مورد مجازاتهای حزبی اظهار نظر می‌نماید.
- کمیسیون نظرات و پیشنهادات خود را جهت تصویب به کمیته‌ی مرکزی ارائه می‌دهد.

فصل هفتم

منابع مالی حزب

ماده‌ی بیست و دوم: منابع مالی حزب

منابع مالی حزب عبارتست از:

۱. حق عضویت اعضای حزب.
۲. کمکهای مالی اعضاء، هواداران و دوستان حزب.
۳. درآمدهای حاصله از سرمایه‌گذاریها و پروژه‌های مالی.

فصل هشتم

چند پرنسیپ کلی

- سیستم کار و فعالیت و جلسات و کنفرانسهای حزب به شیوه‌ی سیستماتیک و با برنامه و طرحهای مکتوب به پیش برده می‌شود. همه‌ی سازمانها، کمیسیونها و تیمهای کاری حزب دارای طرح و برنامه‌ی کاری مدون و مختص به خود بوده و طبق آنها عمل خواهند کرد.
- بمنظور اهمیت دادن به نقش زنان در صفوف حزب، باید اهمیت بسیاری به تعلیم و آموزش آنها داده شود تا فرصت توانمندسازی لازم برای آنها جهت اداره‌ی امور در بخشهای مختلف فعالیت‌های حزبی فراهم آید. همچنین باید مکانیزم مناسب بمنظور شرکت زنان در رهبری حزب

و دیگر ارگانهای اداری حزب مورد توجه قرار گرفته و از پرنسیپ "تبعیض مثبت" نیز استفاده شود.

- در درون حزب، ضمن اهمیت دادن به شخصیت اعضای حزب و محترم شمردن حقوق آنها، همه مؤظف به حفظ دیسیپلین و انسجام هستند و هر گونه اقدامی که به نظم داخلی زیان برساند، مستوجب بازخواست خواهد بود.